
De boeke(n)rij

Na ruim een jaar systematisch werken, staan de boeken van 't Weetpunt nu in een overzichtelijke indeling op hun plaats. Het eerste dat opvalt, is het aantal. We mogen best zeggen dat er in 't Weetpunt veel boeken over de natuur aanwezig zijn. Nu ze gerangschikt zijn, kunnen we er ook wat mee doen.

Boeken vervullen binnen de totale communicatiemogelijkheden een eigen functie. Voor ons 't Weetpunt dachten wij (Herman en ondergetekende) in de eerste plaats aan de bezoekers.

Het lijkt ons belangrijk dat bezoekers kunnen genieten van de natuur. Dan is het prettig om ook de namen te weten; namen van wilde planten of bloemen uit de borders. Namen van vogels en wat ze in een park doen. Het zijn maar eenvoudige vragen, maar het is wel prettig om het op te kunnen zoeken. Met die kennis kan je er ook met anderen over praten.

Vanuit deze doelstelling is het logisch dat we de boeken niet uitlenen. Aan de leestafel mag iedereen de boeken inkijken en gebruiken. Als de nummering te ingewikkeld is voor u, prop dan de boeken er niet zo maar tussen, maar leg ze los op de plank. Daar is genoeg ruimte voor. Dan zetten wij ze weer op hun plaats.

Met onze bedoeling maakt het niet uit of boeken oud of nieuw zijn. Wel zoeken we naar boeken met duidelijke afbeeldingen. Uiteraard staan er ook boeken bij die voor de mensen van het park en de leden van de diverse werkgroepen meer betekenen dan alleen plaatjes kijken. Door leden van deze groepen kunnen er geregeld boeken voor korte tijd buiten het gebouw worden gebruikt. Daarvoor moet u wel contact met ons opnemen.

Veel plezier met de boeken die voor u nuttig kunnen zijn.

De 'bibliotheekgroep'

Herman Korff en Hans Stegeman

Het groeiboek is klaar.

Welk groeiboek bedoelen wij hiermee? Sinds twee en een half jaar hebben we op de Hooge Nesse/Veerplaat een vrijwilligersgroep die de natuur onderhoudt. In samenwerking met de stichting Hooge Nesse/Veerplaat kwam de behoefte om op een rijtje te zetten wie wat doet.

Zo ontstond bij mij het idee om het een en ander op papier te zetten voor onze eigen vrijwilligers. Maar toen bleek dat er ook behoefte kwam dat alle vrijwilligers- en professionele activiteiten benoemd gingen worden en te beschrijven wat er aan werkzaamheden moet gebeuren. In overleg met de terreinbeheerder

en na verschillende overleggen met de vrijwilligers zijn we tot een gemeenschappelijk gedragen boek gekomen met als titel "Groeiboek beheer en onderhoud".

Het is wel een groeiboek. Waarom? Het is een dynamisch gebied waar nog van alles gebeurt. Elke week zijn er weer nieuwe ideeën en ontwikkelingen en verlangt het boek een aanvulling. Het is de bedoeling dat er één keer per jaar een compleet bijgewerkte uitgave komt, met daar tussendoor aanvullende uitgaven.

Het leuke van het maken van een groeiboek is dat je zelf nieuwe dingen ontdekt. Je gaat onderzoeken wat er allemaal mogelijk is. Eén van de dingen die we onderzocht hebben is het sinusmaaien. We zijn met een kleine delegatie op werkbezoek geweest in België waar we de uitvinder van het sinus maaien mochten ontmoeten en zijn projecten mochten bezoeken. Iets wat veel inzicht gaf om deze methode daadwerkelijk te gaan toepassen op de Hooge Nesse. Heeft u interesse of wilt u meer weten neem dan contact met ons op. Het boekwerk staat ook op de website van SN&LZW.

Wilt u een fysiek exemplaar? Dat kan, voor belanghebbenden/ vrijwilligers van de Hooge Nesse/Veerplaat is dit boek gratis. Voor anderen moeten we gezien de kosten een kleine vergoeding rekenen.

Misschien wordt u zo enthousiast dat u vrijwilliger wilt worden en met ons mee wilt werken in de natuur. Neem dan vooral contact met ons op. En o ja, het werk is fysiek niet heel zwaar en ook voor vrouwen heel geschikt (dat blijkt nu al). Bijkomend voordeel van dit boekwerk is dat het ook toepasbaar is in andere groengebieden in de Zwijndrechtse Waard. Een voorbeeld hiervan, wat

we momenteel weer aan het oppakken zijn, is het onderhoud aan het Waalpad in Heerjansdam. Ook hier zoeken we dringend vrijwilligers voor. Ook ander ideeën zijn van harte welkom.

Ron Stevense

Het Rosarium

Engelse Rozen

In de tuin van ons eerste huis in Zwijndrecht stond een bijzondere roos. Het was een moderne roos maar hij geurde heerlijk en dat doen moderne rozen niet vaak. Hij leek ook niet op een moderne roos. Het was sprekend zo'n romantische, bolle, gevulde roos van een 17^e eeuwse bloemstilleven. De naam van deze roos was dan ook 'Heritage', Erfenis. De kweker van deze roos was David Austin, een man die een hoofdstuk heeft toegevoegd aan de geschiedenis van de roos.

David Austin, dit jaar 90 jaar geworden, was in de jaren 50 een ontevreden man. Hij kweekte rozen, maar hij was niet tevreden over zijn producten. Hij verkocht weliswaar sterke, gezonde rozen, maar hij miste de charme van ouderwetse rozen. Hij miste hun romantische uiterlijk: dik gevulde bloemen in zachte kleuren. En hij miste hun heerlijke geur. Rozen van na de Tweede Wereldoorlog waren gezond, maar saai. En daarom begon David de oude eigenschappen weer terug te kweken door moderne rozen te kruisen met oude rozen. De eerste roos waar hij in 1961 mee naar buiten trad was meteen een absolute topper die nog steeds veel wordt verkocht: 'Constance Spry'.

Constance Spry is een gezonde klimroos met prachtig gevulde roze bloemen die heerlijk geuren. De naam komt van een Engelse dame die veel rozen gebruikte in haar bloemschikkingen. De indruk van een bloeiende Constance Spry is overweldigend, maar na een maand is het over met de pret. Het moet niet eenvoudig zijn geweest om de langdurige bloei in de nieuwe rozen te kruisen. Pas in 1969 kwamen de eerste doorbloeiende Austin rozen op de markt. Deze rozen waren allemaal genoemd naar personen uit de 'Canterbury Tales', een beroemd middeleeuws Engels boek. Daarin vertellen een aantal pelgrims

hun (soms ondeugende) belevenissen tijdens een pelgrimstocht naar Canterbury. Bekende rozen uit deze serie waren onder meer The Prioress, The Pilgrim en The Wife of Bath. Na deze serie kwamen rozen die naar bekende Engelsen waren genoemd. Zo hebben we dus bijvoorbeeld Abraham Darby, Ann Boleyn, William Shakespeare, William Morris, Benjamin Britten; achtereenvolgens een Engelse vakbondsman, een Engelse schrijver, een Engelse prinses, een Engelse ontwerper en een Engelse componist. Chauvinisme...hoe bedoelt u?

De Engelse rozen, zoals zij al snel werden genoemd, waren meteen een groot succes. Iedere tuinliefhebber wilde wel een gezonde rozenstruik die het hele seizoen in bloei stond met heerlijk geurende, romantische rozen. Helaas...de werkelijkheid viel vaak tegen. Vooral de rozen met donkerrode bloemen waren lang niet zo gezond als David Austin aangaf. Spichtige, kale, te hoge misbaksels van struiken met dunne takken die tot de grond doorbogen onder het gewicht van de schitterende volle bloemen. Romke van der Kaa, bekend om zijn gramstorige tuinstukjes, schreef hier over: "Engelse rozen zijn fotogeniek en als je een catalogus doorbladert, weet je nauwelijks welke je moet kiezen... Op hun bloemen heb ik niks aan te merken, maar hun groeiwijze bevalt me niet: lange slappe takken aan struiken die minstens twee keer zo hoog worden als in mijn catalogus wordt vermeld." (Buiten de Perken, blz. 90) Marjan d'Hond zei onlangs tegen mij: "Engelse rozen zijn eigenlijk lastige zeurpieten," want sommige soorten zijn ook nog eens gevoelig voor rozenziekten zoals blackspot of sterrenroetdauw. Een aantal Engelse rozen uit het rosarium is om die reden dan ook vervangen door betere. Maar u kunt nog steeds genieten van de bloemen en de geuren van The Pilgrim en Winchester Cathedral. En er zijn nog meer goede Engelse rozen te koop; gezonde struiken met prachtige en sterk geurende bloemen. Als je een beetje oplet (en ze eerst zelf gaat bekijken!) zijn het nog steeds aanraders voor elke tuin. Onze 'eigen' rozenkwekerij Van der Woning heeft een flink assortiment Engelse rozen, waaronder de ouwe getrouwen Heritage, The Pilgrim en The Wife of Bath.

Heritage

The Wife of Bath

The Pilgrim

Wilma

Dit artikel van Nettie Dekker werd eerder gepubliceerd in het juninummer van Thuis in Zwijndrecht, een bijlage van Dordt Centraal.

Ingeklemd tussen rangeerterrein Kijfhoek, industrieterrein De Geer en woonwijken ligt een groene parel verborgen, die nog lang niet alle Zwijndrechtse hebben ontdekt: het Arboretum Munnike Park. Thuis in Zwijndrecht laat zich, onder luid gezang van vogels en brulkickers, rondleiden door Jan Beerentemfel. Langs het insectenhotel, de paddenpoel en het met uitbundig bloeiende blauwe regen overkapte pad in het rosarium. Hét visitekaartje van het park, dat met recht het mooiste van de omgeving genoemd kan worden.

“In deze tijd van het jaar zie je hier vaak bruidjes,” vertelt Jan Beerentemfel. “Het is natuurlijk de perfecte achtergrond voor bruidsfoto’s. Vandaag is een drukke dag: we planten de eenjarigen voor het bezoekerscentrum ’t Weetpunt, onze showgarden. Dat doen we elk jaar rond IJsheiligen. De plantjes worden gesponsord door Florensis, een plantenkwekerij in Hendrik-Ido Ambacht. Zij hebben dit jaar zo’n 2000 eersteklas plantjes in 23 soorten geleverd. Zij zaaien en zorgen ervoor dat de plantjes water en voeding krijgen; wij zorgen voor het verspenen en het oppotten. Het is een van de activiteiten waar we elk jaar weer naartoe leven. Vandaag zijn er bijna dertig mensen bezig met het poten van de plantjes. Een hele klus!

Bomenverzameling

Beerentemfel is sinds april voorzitter van de Vereniging Arboretum Munnike Park, maar begon er in 1988 al als vrijwilliger. “Hier stond oorspronkelijk een boerderij, het was boerenland. Toen het werd onteigend, bedacht de Junior Kamer dat hier ‘groen’ moest komen. De gemeente stelde als voorwaarde dat het een educatieve functie moest hebben en ten allen tijde toegankelijk moest zijn. Anton van der Ploeg, die destijds een veredelingsbedrijf had, was een van de initiatiefnemers. Al gauw begonnen de vrijwilligers met het onvermijdelijke onkruid wieden. Inmiddels staan er zo’n tweehonderd bomen. Dat is wat *arboretum* betekent: een verzameling van meer dan honderd verschillende bomen. De eerste nieuwsbrief uit 1989 vermeldt dat de vereniging van start ging met 15 vrijwilligers; nu telt ze ruim 55 leden, waarvan er 35 actief hun steentje bijdragen.

Groene vingers

Ik heb altijd groene vingers gehad, vroeger al in de tuin van mijn ouders, Beerentemfel. Later werd het werken op zaterdagmorgen in het arboretum een mooie afwisseling bij mijn drukke baan in sales. Sinds mijn pensionering vier jaar geleden, heb ik mijn handen vrij en kan ik meer doen. We werken hier in ieder geval elke dinsdag- en zaterdagochtend. Veel van de vrijwilligers zijn al wat ouder, vertelt hij. “De oudste vrijwilliger is Wim Hofland. Hij werd in 1994 lid, is inmiddels 89 en staat hier nog regelmatig te schoffelen. Ons jongste lid is Jesse Steinvooft. Hij is nog geen 20.”

Zakdoekjesboom

Beerentemfel: “Voor veel mensen is een boom een boom. Als je hier rondloopt zie je dat dat niet zo is. We hebben bijvoorbeeld een vaantjes- of zakdoekjesboom. Als hij bloeit zien de schutbladeren van de vruchten eruit als witte zakdoekjes. Dat is echt genieten. Een van mijn favorieten is de watercipres. Daar kijk je echt tegenop! We hebben hier ook typische Zwijndrechtse rassen, zoals de Zwijndrechtse wijnpeer ‘Zoutewelle’. Het gaat trouwens een goed stoofpeerjaar worden.

Vorig jaar werd een hovenier ingeschakeld om de ‘gele border’ op te knappen. “Het ontwerp van onze border is geïnspireerd op een project van Piet Oudolf in Manhattan/New York, waar hij een 800 meter oude spoorrails heeft omgetoverd in een geweldige oase van grassen en bloemen, de zogenoemde ‘High Line’. Er staan natuurlijk ook andere gele planten en struiken in de border, zoals de toverhazelaar, hamamelis en niet te vergeten veel geelbloeiende bollen in het seizoen. Qua weer hebben we bij het inplanten een slechte start gehad dit voorjaar maar ik

verwacht dat de border volgend jaar in al zijn glorie te bewonderen is.

Snoeien

Het park kan niet bestaan zonder de inzet van veel vrijwilligers, weet Beerentemfel. Het park beslaat 6 hectare, dus er is altijd wel iets te snoeien, te wieden, aan te planten of te maaien. In de schuur hangt een bord met daarop wat er allemaal moet gebeuren, maar daarbuiten mag iedereen eigen initiatief tonen. Zo bekommert Ria van Dijl zich over het wel en wee van de paddenpoel. Wat hier ook heel belangrijk is, is het leren. Leren van deskundigen die we regelmatig uitnodigen, maar vooral ook van elkaar. We hebben ook wat mensen rondlopen die in de groenvoorziening bij de gemeente hebben gewerkt. Een eenmaal per jaar, na de zomer, gaan we met alle leden en hun partners op studiereis. Noem het maar een kennistrip. Dit jaar gaan we naar de kasteeltuinen van Arcen.

Hulp gezocht

Het Munnike Park kan nog wel wat extra handen gebruiken, vertelt Beerentemfel. “Ik zou zeggen: kom van achter de geraniums vandaan en kom een keertje kijken! Haal de gratis folder in 't Weetpunt en bekijk alle hoogtepunten in het park, waaronder ook de bijzondere kunstwerken. Spreek een vrijwilliger aan; je kunt iedereen met zo'n groen 'arboretum-T-shirt' aanschieten en vragen stellen. Wij maken ook graag een praatje met bezoekers. Hier werken betekent plezier, genieten en contact maken, je hoeft daarvoor niet per se groene vingers te hebben. Je bent buiten, in een prachtige omgeving en je doet iets met anderen voor toekomstige generaties. Vrijwilligers die even niet of niet meer kunnen werken, vergeten we niet. Daarmee hebben we ook een enorme sociale functie. Iedereen hoort erbij, en blijft erbij horen. Voor mensen die nog niet durven: neem de eerste stap! We ontvangen je met open armen.”

In memoriam Rien Jille (6 februari 1932 – 8 mei 2016)

Zondag 8 mei 2016 is op 84-jarige leeftijd Rien Jille overleden. Rien ging voor een “eenvoudige” operatie vanwege galstenen naar het ziekenhuis, maar door diverse complicaties na die operatie is hij onverwacht overleden.

Rien is 15 jaar lang betrokken geweest bij het bestuur van onze Stichting en heeft ook als oud-journalist en redacteur een voortreffelijke bijdrage geleverd aan ons kwartaalblad WetensWaard.

Vanaf toen ik in 1970 gemeenteraadslid in Zwijndrecht werd heb ik mogen samenwerken met Rien. Wij hadden een vriendschappelijke vertrouwensrelatie met elkaar en die hebben we wederzijds gekoesterd. Toen ik in 2004 door Anton van der Ploeg werd gevraagd om iets te doen voor de Stichting, zei hij dat Rien Jille ook al een aantal jaren betrokken was bij het vrijwilligerswerk voor de Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard. Dat heeft mij mede over de streep getrokken om ook mee te doen.

Die betrokkenheid van Rien heb ik ook persoonlijk ervaren. Als er presentaties gemaakt moesten worden, dan kon ik altijd bij hem voor advies terecht. Gastvrij werd ik dan door Rien en zijn vrouw Marie ontvangen, thuis in de Ant. Fokkerstraat nr. 19 en kreeg ik alle support die nodig was. De goede relatie die wij nu hebben met de lokale- en regionale pers is mede door Rien gekweekt.

Wij mogen als vrijwilligers van de Vereniging Arboretum Munnike Park en van de Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard dankbaar zijn dat Rien tot december 2011 redactioneel de artikelen verzorgde, die dan daarna door Tine vorm werden gegeven. Het was een prima koppel samen.

Wij condoleren mevrouw en familie Jille met dit grote verlies en zullen alle goede herinneringen aan Rien blijven koesteren.

Wim Los

Voorzitter Stichting N&LZW

In memoriam Joke Tepas (1929 – 2016)

23 mei kregen wij het bericht van het overlijden van Joke Tepas.

Joke was een van de eerste leden van de IVN vereniging natuureducatie. In 2005 werd Joke tijdens het 25 jarig bestaan van IVN Dordrecht benoemd tot erelid .

Waar het om natuur ging was zij tot op hoge leeftijd altijd actief en gedreven, We herinneren Joke van de vele wandelingen die zij verzorgde in het Arboretum Munnike Park. Ze kon mooi vertellen en haar kennis was groot. De bomen in het park hadden haar bijzondere liefde en aandacht.

Haar favoriete boom was de Ginkgo Biloba. Joke bedankt voor alle liefde die je ons bijgebracht hebt over de natuur in het Arboretum Munnike Park.

Wij zullen de herinneringen aan Joke met liefde in ons hart bewaren.

Namens de Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard.

Lidy van der Lans- Exler

Kinderactiviteiten in de afgelopen maanden

De afgelopen maanden hebben weer heel veel kinderactiviteiten plaats gevonden in en om het Munnikepark. Jong en oud heeft genoten van de natuur.

Voor de kleintjes van kinderopvang Pit, kinderdagverblijf De Rakkers en kinderopvang Yes waren

leuke speur-en-doetochten georganiseerd. De peuters konden de eendjes voeren, maar ook bellenblazen, een bloemenschilderij maken of de kabouterwas ophangen.

Voor de wat oudere kinderen waren diverse activiteiten. Zo was er in samenwerking met de scouting Panoord een leuk parcours in elkaar gezet rond 't Weetpunt. Ook waren er elke maand themadagen over de natuur; bijvoorbeeld een dag rond het waterleven. Nadat de IVN gidsen daar het nodige over hadden verteld, gingen de kinderen zelf op onderzoek uit met schepnetjes en emmers.

Zo ontdekten ze niet alleen kikkers, maar ook kikkervisjes, bloedzuigers, libbellelarven en zelfs een geelgerande watertor.

In de week van 'Schoon water' heeft 't Weetpunt op woensdagmiddag 4 mei een natuur en milieuspel aangeboden aan alle bezoekers. Na een aankondiging in de pers kwamen 53 enthousiastelingen op dit levend ganzenbord spel af. Alle deelnemers kregen bij de start een flesje schoon water mee voor onderweg.

Leerlingen van diverse basisscholen hebben onder leiding van hun leerkrachten en met de begeleiding van de IVN natuurgidsen een fijne en leerzame ochtend in de natuur doorgebracht. Met dank aan de enthousiaste natuurgidsen van het IVN!

(Zie ook de foto van de natuurgidsen met het artikel elders in dit nummer.)

Wilma

Expositie "Kleurige schilderijen"

Mijn naam is Hannie Deventer en ik woon in Dordrecht. 8 jaar geleden ben ik begonnen met schilderen en heb verschillende schildercursussen gedaan en verschillende technieken geleerd, zoals aquarel, olieverf, krijt en acrylverf. Momenteel schilder ik het liefst met acrylverf; mede door de sprekende kleuren. Mijn inspiratie haal ik uit de natuur, geloof; maar ook alledaagse dingen komen aan bod. Door de opdrachten bij de schildercursussen is er veel variëteit.

Toen ik een keer in de buurt was ben ik gaan kijken in het Arboretum. Er lag sneeuw en ik was verrast hoe mooi het park is aangelegd en wordt onderhouden. Zoveel variëteit in beplanting, water, bruggetjes, noem maar op.

Ik kwam er helemaal tot rust en op een moment zag ik een mooie knotwilg en ik heb daar toen een mooie foto van gemaakt. Toen we op les met structuren gingen werken, heb ik de knotwilg geschilderd. Deze hangt nu ook bij de expositie. De bezoekers blijven altijd even bij de knotwilg kijken en ze vinden hem mooi.

Ik kom nog vaak in het Arboretum en neem ook vriendinnen mee, die ook enthousiast reageren. Ik vind 't Weetpunt een hele leuke locatie om te exposeren. Er kunnen veel schilderijen hangen door de panelen met lichtbalken. Het licht zorgt ervoor dat de schilderijen nog mooier tot hun recht komen. Maar er is ook een prettige sfeer en altijd is er de vraag of ik iets wil drinken en even tijd voor een praatje. Ik merk ook dat er veel activiteiten zijn en dat mensen het plezierig vinden vooral ook de kinderen.

Ik heb bewondering voor alle vrijwilligers die zich hier helemaal voor inzetten!

Het is werkelijk genieten bij jullie!

Heel veel dank aan de vrijwilligers van 't Weetpunt voor deze mogelijkheid om te exposeren.

De expositie duurt nog tot 1 september!

Hannie Deventer

Aromatherapie

Weldaad voor lichaam en geest.

De geschiedenis van de aromatherapie gaat terug tot in de prehistorie. Er zijn sporen van stuifmeel gevonden op prehistorische begraafplaatsen. Na nauwkeurig onderzoek kon men achterhalen welke planten er waren gebruikt. Vele van deze planten b.v. duizendblad, distel, korenbloem, rozemarijn hebben geneeskrachtige eigenschappen als: verdovend, opwekkend, koortsverlagend.

Toen men vuur leerde maken, veranderde er veel. Men was niet langer afhankelijk van rauw voedsel. Men ging het voedsel koken en braden en daar werden kruiden en houtsoorten aan toegevoegd. Sommige van die planten en houtsoorten gaven verschillende soorten effecten, bijvoorbeeld slaapverwekkend, rustgevend of juist opwekkend. De rook van aromatische planten is al sinds duizenden jaren een manier om ruimten te ontsmetten en mensen te helen en te kalmeren. Sommige rooksoorten werden ingezet bij behandeling van ziekten. In Europa werden in veel ziekenhuizen tot in het begin van de vorige eeuw onder andere tijm, ceder en rozemarijn gebrand. In bepaalde delen van de wereld gebeurt dit nog steeds.

Rozemarijn-Rosmarinus officinalis

Plantenfamilie; lipbloemigen
Waterdampdistillatie uit kruid

Rozemarijn is een van de eerste kruiden die zowel in de keuken, als in de religie, als in de magie werden gebruikt. Rozemarijn vond men vroeger in de streken rond de Middellandse zee en is nu overal makkelijk verkrijgbaar. Rozemarijn is een verhelderend kruid, goed voor je concentratie. Het stimuleert je geheugen, verlicht pijn en is sterk harmoniserend.

Onlangs heb ik een Aroma Diffuser/verdamper aangeschaft. Te koop bij de betere drogist. Je doet water in een bakje en een paar druppels van je uitgekozen olie. Het werkt door hoge trillingen en verspreidt de waterdamp goed door de kamer. Toen ik begon met het schrijven van dit stukje heb ik een paar druppels rozemarijn en bergamot in de diffuser gedaan. Ik vond het geen echt goede combinatie en heb toen wat druppels grove den bijgevoegd en toen was het goed. Dat is toch een kwestie van eigen smaak en uitproberen. Maar als je een brandertje hebt met een waxinelichtje eronder, kan je dat ook prima gebruiken om de oliën naar keuze te verspreiden.

Bergamot-Citrus *Bergamia*

Plantenfamilie; wijnruitfamilie

Koude persing uit de vruchtenschil

Bergamot wordt geproduceerd in Noord-Italië in het gebied rond Bergamot, wat meteen de naam verklaart. Het is een bitter sinaasappeltje met groene schil. Het vruchtvlees is te zuur om te eten, dus wordt de vrucht alleen geteeld om etherische olie uit de schil. Bergamotolie is een ingrediënt van de eerste 'Eau de cologne'. Ik weet nog dat mijn oma die altijd in haar buurt had staan. En ik wilde steeds een zakdoekje met wat druppels van haar hebben. Weet je dat het de Bergamot is die de thee 'Earl Grey' zijn speciale aroma geeft?

Bergamot heeft een heerlijk aroma en heeft een erg breed werkingsterrein. Ik zal er hier een paar noemen, maar er is veel meer: het werkt verfrissend, kalmerend en geeft kracht en zelfbewustzijn. Het werkt tegen darmgassen en bij nervositeit. Bergamot helpt ook erg goed tegen insectenbeten. Niet onverdund op de huid aanbrengen en niet gebruiken vóór het zonnebaden.

Heb je nog vragen of opmerkingen of wil je de volgende keer ergens meer over weten, dan hoor ik het graag,

Ingrid Blikkendaal

Verbouwing 't Weetpunt

Zoals de meeste van jullie inmiddels wel zullen weten, zijn er inmiddels serieuze plannen om de binnenzijde van 't Weetpunt aan een opknappbeurt te onderwerpen. Wat op valt als je binnenkomt is bijvoorbeeld dat de vloer behoorlijk versleten is en ook het keukenblok staat zo langzamerhand op instorten. Ron Stevense is één van de initiatiefnemers en hij heeft dan ook allerlei ideeën verzameld en deze grofweg uitgewerkt in een plan. Vervolgens is Ron bij diverse groepen langs geweest om de plannen te presenteren. Daaruit zijn nog wat ideeën en verbeterpunten naar voren gekomen en deze zijn waar mogelijk in de plannen opgenomen.

Hierna is er besloten om een projectgroep aan te stellen die de plannen verder uitwerkt en de verbouwing zal coördineren. Deze projectgroep bestaat uit Ron Stevense (coördinator), Cor-Hein Slobbe, Piet Visser en Harrie de With aangevuld door Willem de Jong (beheerder 't Weetpunt). De projectgroep is op dit moment bezig om de plannen tot in detail te benoemen in een projectplan. Hier kan dan vervolgens ook een globaal tijdspad aan gehangen worden. Verder zijn we bezig met het vergaren van offertes voor o.a. de vloer en een nieuw keukenblok. Het is de bedoeling dat 't Weetpunt na de verbouwing een frisse, open uitstraling krijgt, waarbij we de nadruk leggen op de zichtlijnen naar buiten toe, zodat je vanuit het

gebouw een mooi zicht houdt op het prachtige arboretum.

Binnenkort zullen we in 't Weetpunt een informatiebord plaatsen met daarop enkele voorbeelden van de plannen en de voortgang van het project. We gaan proberen om de overlast tot een minimum te beperken, zodat alle activiteiten zoveel mogelijk normaal door kunnen gaan. Dit doen we o.a. door het project in kleinere deelprojecten op te knippen. Echter helemaal voorkomen van overlast kunnen we niet, dus daarvoor alvast onze excuses en we rekenen uiteraard op uw begrip.

Rest het mij om nog één oproep te doen. Om de kosten in de hand te houden zijn we op zoek naar vrijwillige handen die ons kunnen helpen met de diverse deelprojecten. Ben je handig en vind je het leuk om mee te helpen, meld je dan aan bij Ron Stevense. Je kunt hierbij o.a. denken aan verven, keukenblok plaatsen, elektra, timmerwerk etc. Schroom niet, je bent van harte welkom!

Harrie

TUINTAAL

Slakkenwalhalla

Slakken. Ongetwijfeld de meest verguisde en meest besproken diersoort in de tuin. "Wat doe jij daar nou tegen," is dan ook dé vraag onder tuiniers. Aanvankelijk geloofde ik in de zelfreinigende werking van de tuin: merels en egels zouden de slakkenpopulatie wel in bedwang houden. Hoopte ik. IJdele hoop, blijkt. Dus begon ik slakken over de schutting te gooien; weg uit mijn tuin. Maar de volgende ochtend kropen ze al weer halverwege de schutting, op weg terug naar vers groen, mijn verse groen welteverstaan.

Tegenwoordig neem ik drastischer maatregelen. Individuele exemplaren worden geplet of doorgesneden. Kleinere groepjes slakken zet ik uit in de groenstrook aan het einde van de straat; dat is te ver voor de actieradius van een slak om terug te keren. Maar grote aantallen slakken gaan de groencontainer in, die midden in die strook staat. Met al het groen dat in deze wijkcontainer wordt verzameld, moet daarin het slakkenwalhalla zijn.

Marjan d'Hond

Vrijwilligersdag Tiengemeten

Als vrijwilligers-in-het-groen waren we (de Werkgroep Onderhoud Hooge Nesse/Veerplaat) blij met de uitnodiging van Landschap en Erfgoed Zuid-Holland, voor de vrijwilligersdag op 4 juni op het eiland Tiengemeten in samenwerking met De Groene Motor. Na mijn positieve ervaring vorig jaar in Naaldwijkerhout heb ik het grootste deel van onze

werkgroep enthousiast gekregen om dit jaar samen naar Tiengemeten af te reizen. Helaas kon niet iedereen, maar we reisden af met 7 man/ vrouw.

Er was weer veel te kiezen en voor elk wat wils: natuurfotografie, foodwalk, vogelexcursie, flora-excursie, streekverhalen, voedselbos, scharrelkids, speelnatuurcentrum en nog heel veel meer. Veel gidsen van Natuurmonumenten hebben ons bezig gehouden. Dus op deze bijna te warme dag hebben we weer veel ervaring, kennis en nieuwe ideeën opgedaan voor o.a. ons werk op de Hooge Nesse, wat uiteindelijk onze inspiratie en motivatie nog meer vergroot en de flora en fauna hier ten goede komt.

Daarnaast had je alle gelegenheid om andere vrijwilligers te leren kennen en ervaringen uit te wisselen; of in de pauze eens een praatje te maken met een specialist.

De dag was prima georganiseerd; het workshop-aanbod groot en erg uitdagend, de catering perfect, dus volgend jaar gaan we beslist op herhaling.

Evert Stege

Mijn persoonlijke primeur de visarend.

Sinds enkele jaren verblijven er gedurende het voorjaar en de zomer visarenden in Nederland. Ook zijn er de laatste paar jaar nesten gebouwd, maar nog nooit werden er eieren gelegd, laat staan kuikens geboren.

Nu gaat de eer naar de Biesbosch. Waar de vliegende deur (zeearend) als eerste in de Oostvaardersplassen ging broeden en pas daarna naar de Biesbosch kwam, kiest de Visarend ervoor om met zijn eerste legsels in de Biesbosch te beginnen. Legsels? Ja dat klopt, want er zijn twee nesten tegelijk bezet.

Het toeval wil dat ik met enkele andere vogelaars als één der eersten het nest ontdekte en dit meldde aan de boswachter. Het gevolg was een complete overval door de media. Tijdens mijn tweede bezoek, enkele weken geleden, bleek dat er twee tv-ploegen aanwezig waren. En ineens werd ik gevraagd voor toelichting en een interview. Veel mensen belden mij: “Ron, je was op tv bij Hart van Nederland en TV-Rijnmond”. Dat ik op mijn leeftijd nog een ‘televisievogelster’ mag worden... Tijdens de opname bleek ook dat het tweede paar visarenden aan het paren was. Nu is inmiddels gebleken dat het paar in de bomen kuikens heeft. Men heeft het ouderpaar boven op het nest zien voeren.

- *Deze foto is met een 400 mm lens genomen maar het blijft ver weg. Ik ga steeds kijken - misschien pakt de visarend een keer een vis voor mijn lens op....*

Binnenkort zijn de kuikens zo groot zodat ze zichtbaar worden.

Of visarenden een succes kunnen worden in de Biesbosch is afwachten, maar met zoveel water en ondiepe lagunes als de Biesbosch, is er vis genoeg te vinden voor deze vogel. Bovendien eten ze haast alle soorten vis, van groot tot klein. Vandaar dat ze altijd in een hoog en toegankelijk nest broeden om met grote prooien aan te kunnen vliegen. Het is wel angstig dat deze vogel zijn nest bouwt in een dode en krakkemikkige boom. Maar goed, laten we van het positieve uitgaan en hopen dat we vliegvlugge jongen te zien krijgen.

We zijn ook een keer met verschillende leden van de vogelwerkgroep wezen kijken. We zagen het vrouwtje op het nest. Het mannetje zat vlakbij in een boom; goed zichtbaar door de telescoop. Als je nu kijkt lijkt het al gewoon te worden dat er een nest zit. Een feit is dat vele leden dit tot nu toe alleen in het buitenland hebben gezien.

Inmiddels ben ik zelf al enkele keren wezen kijken naar deze fascinerende vogel. De laatste keer kwam ik Gerard Ouweneel tegen. Leuk gesprek met hem gehad, maar het meest opmerkelijke was zijn opmerking: "Dat ik het op mijn leeftijd nog mag beleven een broedende visarend in Nederland te zien." Zo merk je de invloed van een bijzondere vogel op het hart van een autoriteit op vogelgebied in de Hoekse Waard en ver daarbuiten.

Het tweede nest zit in een hoogspanningsmast, maar is vanwege de grote afstand niet goed te zien. Het is bij ons dan ook niet bekend hoe daar de stand van zaken is.

Ron Stevens

IVN Schoolgidsen

Van links naar rechts op de foto:

IVN Schoolgids Attie Zandee, Els van den Broek, Geno Verstappen, Annelies Stoute, Connie van Schaik, Helene Toepoel, Marleen Mosterdijk, Madelon van Rijn, Marianne Westra, Bruin Moes, Helmi de Geus, Lidy van der Lans-Exler.

Niet op deze foto, maar wel actief bij de schoolgidseneducatie: Henk Mirck, Averine Vreugenhil, Cobie Reedijk, Coby van Popta, Francina Bakas, Jet Veen-de Boer, Natasja van der Heijden, Pieta Mos, Jacqueline van der Burg, Trees Dammer.

Al deze gediplomeerde IVN Schoolgidsen van de Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard hebben dit schooljaar 2015- 2016 op verschillende locaties in de Zwijndrechtse Waard 4045 leerlingen van diverse basisscholen ontvangen: bij 't Weetpunt, de Kiboehoeve en de Hooge Nesse in Zwijndrecht. In Heerjansdam o.a bij de Molenweide; in Hendrik Ido Ambacht bij het Jeugdspeelpark, de Sophiapolder en de Frelustal.

Ze hebben de jeugd laten genieten van alles wat groeit en bloeit en altijd weer boeit in de natuur. Nu gaan de IVN schoolgidsen genieten van hun vakantie. Vanaf september staan we weer voor alle jeugd klaar.

Lidy van der Lans

Windmolens in onze natuur 'Het Develbos'

Zeg je Zwijndrecht, dan krijg je visioenen van asfalt, beton, industriegebieden, spoorlijnen en andere voortbrengselen van de menselijke geest die de economie moeten dienen. En toch kun je ook in de omgeving van Zwijndrecht prima vogels kijken. In Zwijndrecht ligt het riviertje de Devel (en de Hooge Nesse). Eenmaal buiten de bebouwde kom meandert de Devel door de Zwijndrechtse Waard en groeien er op beide oevers brede rietkragen. Reken maar dat je hier in het voorjaar talloze rietvogels kunt zien en horen. Langs de rivier de Devel is een bos aangeplant met de toepasselijke naam het Develbos. Ook hier kun je regelmatig zeer goede waarnemingen doen. Zwijndrecht heeft twee natuurgebieden die van belang zijn. Dat zijn de hiervoor genoemde omgeving van de Devel en de Hooge Nesse en juist in die gebieden wilde men windmolens plaatsen. Op een avond werd ik gebeld door een lid van onze vogelwerkgroep met het bericht dat er windmolens komen in de Kijfhoek. "Kunnen we helpen om hiertegen in verweer te gaan?" Ik heb toen contact opgenomen met de stichting "Actiecomité Kijfhoek" en op dat moment werd duidelijk dat we nog drie dagen hadden om op het raadsbesluit te reageren. Eerst heb ik namens de vogelwerkgroep een verweerbrief geschreven, maar vervolgens kwam ook de mogelijkheid om tijdens een carrouselvergadering van de gemeenteraad het woord te voeren om ons standpunt te verdedigen. Het was nieuw voor mij, maar ik wilde dat wel doen. Een onderdeel van de verdediging tegen windmolens was het hier volgende gedeelte.

DATABASE

Toeval bestaat niet maar op verzoek van de gemeente Zwijndrecht verricht de vogelwerkgroep vanaf 1 januari 2016 (samen met het Natuur Wetenschappelijk Centrum) een inventarisatie van alle standvogels in het grondgebied van de gemeente Zwijndrecht. In het kader van het maken van een database flora en fauna worden alle roofvogels, uilen, mussen en gierzwaluwen geïnventariseerd. Ook verrichten wij tellingen betreffende verschillende zwaluwsoorten (o.a. Huis- en Boerenzwaluw) in de Zwijndrechtse Waard. We inventariseren dus ook in het buitengebied dus ook het gebied rond de Devel waar de windturbines (zouden) moesten komen.

VLEERMUIZEN

Laatst las ik in BioScience een getal dat er in Europa zeshonderdduizend vleermuizen gedood worden door de wieken van windmolens. Ook in het Develgebied leven en vliegen vleermuizen en zoals bekend is hierop Europese wetgeving van kracht. Er is zeker één standplaats bekend aan de rand van de Develbos. Verder onderzoek moet uitwijzen hoeveel er meer zijn en wat de vliegbewegingen zijn. U moet zich voorstellen dat het in aanraking komen met een wiek van een turbine hetzelfde is als een aanrijding met een auto die 200 km rijdt.

Er is uiteraard nog veel meer te vertellen, maar dan is Wetenswaard helemaal vol met dit verhaal. Ook Wim Los heeft zich namens de Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard tegen deze eventuele plaatsing van windmolens uitgesproken en verdedigde dit vanuit het rapport Deltapoort. Daarin wordt beloofd dat dit gebied een groene buffer zou blijven. Uiteindelijk werd het lange wachten op de stemming van de gemeenteraad beloont. En zoals de meesten van u inmiddels weten is er unaniem door de gemeenteraad tegen de bouw van windmolens in de Kijfhoek /Develgebied gestemd.

Ik wil de bewoners van de Kijfhoek en de databasetellers van de vogelwerkgroep hartelijk danken voor de steun en de grote opkomst tijdens de carroussel en de raadsvergadering. Dit heeft bij de gemeenteraad zeker indruk gemaakt.

Ron Stevense

Het was een mooie tijd

Vanwege leeftijdsproblemen stop ik met mijn baantje als vrijwilliger bij 't Weetpunt. Ik heb, gezien enige lichamelijke beperkingen, nu "teveel hooi op mijn vork". Het is een afscheid met dank aan veel andere vrijwilligers. Het was dank zij hen een gezellige tijd.

Mijn vroegere chef op de GGD Zuid-Holland Zuid, Ton Olthof, werd na zijn pensionering IVN gids. Hij interesseerde zich met name voor bomen. Ton raadde mij aan om na mijn pensionering ook vrijwilliger te worden bij het IVN. Dus nam ik in 2006 als pas gepensioneerde deel aan de groene basis cursus van het IVN. Die werd gehouden in 't Weetpunt. Aan het eind van de cursus vroegen Lidy van der Lans en Hans de Vries, bestuursleden van de Stichting Natuur & Landschap Zwijndrechtse Waard of ik vrijwilliger wilde worden in 't Weetpunt met de functie van 'balie- medewerker'. Later werd dit 'gastheer' of 'gastvrouw' genoemd. Na op een aantal woensdagmiddagen koffie geschonken te hebben aan anderhalve man en een paardenkop heb

ik het bestuur gevraagd of ik met themabijeenkomsten voor kinderen van acht tot twaalf jaar voor méér publiek mocht zorgen. Dat mocht. Met een onderbreking van één seizoen werd er vanaf 2007 iedere derde woensdagmiddag van de maand een themabijeenkomst georganiseerd waarbij voor iedere bijeenkomst een groene IVN gids werd gevraagd zijn of haar favoriete onderwerp te behandelen. Daarna gingen we dan het park in om een opdracht uit te voeren die met het onderwerp te maken had. Het werd een succes.

- *Rieneke Kuijper, Henny de Bakker, Harry Aardoom en Joke Pors.*

Vier vrijwilligers hielpen mij bij de huishoudelijke bezigheden in 't Weetpunt en bij het begeleiden van de kinderen bij de opdrachten in het park. Onverwacht bleven ook nogal wat ouders bij de presentaties aanwezig, zodat ook zij als het zo uitkwam konden meehelpen als begeleiders. Dus dank ik hen voor hun steun in deze jaren. Eveneens dank aan het bestuur van de Stichting en dank aan het bestuur van het IVN. Sommige groene gidsen die bereid waren om een onderwerp in te leiden kwamen meermalen terug en ik leerde hen wat beter kennen. Ik dank ook alle inleiders voor hun inzet als groene gids. Zonder die steun was het niet gelukt. Tot nu toe is het me niet gelukt een opvolger te vinden. Toch heb ik er vertrouwen in dat na korte of langere tijd een andere vrijwilliger het baantje plus coördinerende werk weer oppakt en zal voortzetten. Want het is leuk vrijwilligerswerk. De volgende onderwerpen kwamen in de loop van deze negen jaar aan bod: help vogels de winter door, uilenballen pluizen, knoppen (van heesters en bomen) in de lente, bloemen en kruiden, vlinders, bijen en imkeren, waterdiertjes en amfibieën, bodemdiertjes, speuren naar sporen van dieren, herfststukjes maken, paddenstoelen zoeken, een quiz in het park, struinen langs de Devel en een bootje

maken van riet. Voorts een verhaal over verschillende houtsoorten, een kennismaking met het begrip zwerfafval, een kennismaking met halfedelstenen door een presentatie van medewerkers van Geode, en “wat kom je tegen op het strand?” Immers, alle jonge kinderen worden door hun ouders meegenomen naar het strand, dus is het zinvol als je iets weet van wat er zoal is te zien.

De begrippen ‘bio diversiteit’, ‘duurzaamheid’ en ‘natuureducatie’ stonden de laatste jaren plotseling op de politieke agenda, ook in het Drechtstedengebied. Dat had zijn neerslag op het onderwijs. In deze negen jaren zag ik de activiteiten voor schoolklassen ontstaan, met intensieve inzet van groene schoolgidsen. Ineens was ‘t Weetpunt dagelijks in gebruik.

Mijn leukste herinnering? Ik herinner mij een woensdagmiddag waarbij het onderwerp was ‘speuren naar sporen’. U kent het wel, het zoeken naar onder meer vogelveren en keutels van dieren. Na de presentatie gingen we het park in om te zoeken naar sporen. Er kwam een achtjarig meisje met vlechtjes naar mij toe met een roestige kroonkurk, en zij vroeg: “Is dit ook een spoor?” Waarop ik zei: “Jazeker, het is vast van een baviaan, want ook bavianen lusten wel eens een pilsje.” Het was even stil. Waarop ik van het keurige meisje als antwoord kreeg: “U jukt.”

Harry Aardoom

Wat is dat toch jammer!

Elke week is een groot aantal vrijwilligers hard aan 't werk om ons park te onderhouden. Elders in deze

Wetenswaard (een artikel uit de juni-bijlage van Dordt Centraal), kunt u lezen dat het Munnike Park “met recht het mooiste van de omgeving genoemd kan worden”. Maar dat gaat niet vanzelf, dat kost elke week zweet

en zwarte handen. En dan is het zo vreselijk jammer dat de vrijwilligers keer op keer moeten constateren dat bezoekers onzorgvuldig met de beplanting zijn omgesprongen. Dit keer was een gunnera het slachtoffer. Elk najaar worden de gunnera's ingepakt om de winter te kunnen overleven. En kijk nou eens..... afgebroken bladstelen en zelfs zo 'n grote bloem er ruw uit getrokken!

Wilma

Boom van het kwartaal:

De Japanse kornoelje of Cornus kousa

Als je op dit moment het park inloopt, dan vallen aan de overkant van het grasveld twee struiken op: de Japanse kornoelje of Cornus kousa. Links staat het broertje met grote witte bloemen en rechts het zusje met roze-witte bloemen.

Een cornus kousa wordt meestal bloeiend te koop aangeboden. En dat is niet voor niets. Het is moeilijk om deze struik met de mooie, bijzondere bloemen te laten staan en dat weet de eigenaar van het tuincentrum natuurlijk ook! Maar de eerste jaren zal de struik niet zo fraai oogsten als bij de aankoop. Een Japanse kornoelje is een langzame groeier en wordt pas na een aantal jaren een sieraad in de tuin. En er is een tweede probleem: deze cornus verdraagt geen snoei. Bedenk bij de aanschaf dus goed welke ruimte u de struik kunt geven en realiseer u dan dat de cornus kousa net zo breed wordt als hoog: ongeveer 5 meter! Maar als u een paar jaar geduld heeft gehad en de Japanse kornoelje de ruimte heeft gegeven, dan belooft hij u elk jaar in mei en juni met een vrucht aan exotische witte of roze bloemen. Hoewel bloemen... wat op bloemen lijkt, zijn eigenlijk de schutbladen die rondom de onopvallende groene bloempjes zitten. Na de bloei worden dit (bij een warme zomer) kleine aardbeitjes die de vogels graag lusten.

De herkomst van deze struik is Zuidoost Azië: Japan, China en Korea. De witte variëteit heet dan ook ‘China Girl’. De roze heeft een Japanse naam: ‘Satomii’

Wilma

Succesvol uitje naar Kasteeltuinen van Arcen

Het kan bijna niet anders dat het organisatie-talent Leny Mars een ideale dag voor het jaarlijkse uitje had geregeld. Niet te warm, niet te koud en eindelijk zonder een spatje regen. Aangenaam wandelweer dus en dat kwam goed van pas, want gelopen moest er worden over het 32 ha grote gebied dat een veelvoud aan variëteit biedt.

Het was een beetje een Efteling effect: je viel van de ene verrassing in de andere. Van het rosarium naar de bordertuin, van de rotsvallei naar de Oranjerie, van de oosterse watertuin naar de modeltuin.

Niet per se in die volgorde, maar dat was onbelangrijk. Beide zeer betrokken gidsen volgden een andere route en vertelden op hun eigen wijze. De bewondering voor de prestaties wat er in deze tuin tot stand is gebracht, werd nog eens vergroot toen er achteloos werd opgemerkt, dat het Limburgs Landschap pas sinds 2013 eigenaar is van het kasteelcomplex, nadat de vorige eigenaar het volledig verwaarloosd had. Er was uiteraard wel een basis, maar toch.

De in deze natuurlijke omgeving passende boombrug bijvoorbeeld was er nog niet, evenmin als de op het open veld getoonde kunstobjecten. Voor wie nog niet alles van de natuur wist (en wie weet nu alles?) een schitterende gelegenheid om zijn botanische kennis bij te spijkeren. Zo werd duidelijk dat elke roos zijn eigen geur heeft, dus ook die 8000 in deze tuin. Dat is wel eens anders geweest, maar tenslotte bleek het bij rozen toch ook niet alleen om het uiterlijk te gaan. De meesten wisten wel dat rozen zelf niet klimmen en daarbij een handje geholpen moeten worden, maar voor velen was het toch nieuws dat afrikaantjes een soort stofje afgeven, waarmee de grond van de rozen worden beschermd. Als adellijke dametjes van twee eeuwen terug schreden we door de berceau, op weg naar de

Japanse eik, de oudste vijg of de Drakenbloedboom, of misschien wel naar de Italiaanse tuin.

De kasteeltuinen, waar ieder jaargetijde wat te beleven valt, dwingen bewondering af. Een meer dan geslaagd uitje waarvoor Jan Beerentemfel Leny tijdens het afsluitende diner terecht bedankte .

Fred

Sponsoring blijft hard nodig

Een hartenkreet die vele malen in WetensWaard is geuit en actueel blijft. We sluiten er dan ook nu weer mee af.

De lijst van sponsors ziet er als volgt uit:

- * *Mevr. L. van der Woude*
- * *Jeroen, Nicola en Kristie Tiën*
- * *Rien van Linschoten*
- * *Pavlov (P.Høvig) en Steven, Christiaan en Marjolein Høvig*
- * *Gooitske, Jelmer en Meerten Hamer*
- * *Anne Marie*
- * *Wieke, Sanne, Thomas en Inger van der Schoor*
- * *Roald, Neline, Maaike, Anne, Derek, Madelein, Lennart, Lotte, Emmeke, Marit en Elbrich van der Ploeg*
- * *Henny en Huib Jongejan*
- * *Robin van Drimmelen, Jadie Cole en Floor Kracht*
- * *Van Leeuwen Rietberg Stichting*
- * *Koos en Elly Buijse*

Donaties vrienden van het Munnike Park:
t.n.v. penn. Ver. Arboretum Munnike Park te
Zwijndrecht: minimaal een bedrag ad.€ 25,00.
Lidmaatschap € 7,00 per jaar op
rek.nr. NL54 RABO 0377 5214 34

Sponsoring en donaties: St. Natuur & Landschap
Zwijndrechtse Waard t.n.v. penn. Stichting Natuur
& Landschap Zwijndrechtse Waard
rek.nr. NL39 RABO 0397 6036 14